

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 4. avgusta 2022 - Leto XXXII, št. 31

»PAUT JE VSIGDAR DOBRA, DEPA TEŽKA«

*Zgubljeni čas in Tri goričke zgodbe
stran 4*

*Petstan lejt cerkve sv. Ane v Boreči
stran 6*

*Nej gvant, grünt
stran 8*

Porabci na Triglavi

»PAUT JE VSIGDAR DOBRA, DEPA TEŽKA«

26. juliuša se je menkša ekipa Porabski Slovincov (bilau nji je osem) pá odpravila na Triglav kak zdaj že zadnji 9 lejt vsakšo leto. Idejo pa pobudo za romanje Porabski Slovincov na Triglav je dalo Porabsko kulturno in turistično društvo Andovci. V zadnji lejtaj go podpirata Slovenska

ka napravimo zadnji tau poti od Pokljuke do Kredarice pa do vreka,« je po vrnitvi pripovejdo glavni organizator Karči Holec, steri pravi, ka je ta paut za Porabce vsigdar težka, vej smo pa nej vcujvčeni k plaminam, leko bi pravli, ka smo bole ravenski lidgė, če rejsan mamu v Porabji

vreka Triglava, istina, ka večina samo do Kredarice, ništrni pa do Aljaževega stolpa. »Najprva je dež išo kakšo vōro pa pau, te pa baukšo vrejmen gratalo. Sunce smo nej vidli, depa deža več nej bilau. Po drugom tali je dobro bilau, ka nej vročina bila. V vročini ojti je fejst težko, zatok ka tam takšne stene gestejo - mi je zovemo kalvarija - ka človek mora rejsan motivacijo meti, ka pride gora do Kredarice. Steri je nej tam rojeni pa ne ojdi v plamine, tistoma je tau težko. Leko mi v Porabji ojdimo po bregaj, depa tau je nej gnako. Dapa dja tak mislim, ka zavolo toga je lejpa ta paut, ka se zmantraš, dokeč do Kredarice prideš. Zatok ti pa tej spomini ostanejo. Porabski Slovinci smo se ranč zatok odlaučili, ka demo na Triglav, ka pokažemo, ka smo mi tii „pravi“ Slovinci,« je ešče pravo Karči Holec.

Drugo leto de 10 lejt toma, ka Porabski Slovinci organizirano oj-

Osem Porabcov na Kredarici

zveza pa Državna slovenska samouprava tō. Začnilo se je s tejm, ka je njini predsednik Karči Holec večkrat ojdo v Triglavskom narodnom parki (pa na Triglavi) pa tam se ma je porodila misel, če že vsi Porabci ne morejo na Triglav, naj bar ena vekša skala z narodnoga parka »pride« v Porabje. Tak so leta 2009 postavili tau skalo na dvauri andovske domačije kak simbol slovenstva. Od tistoga časa se v različni formaj odpravijo Porabci na Triglav. Bilau je tak, ka so cejlo paut - od Maloga Triglava v Andovcaj do Triglava - pejški napravli, bilau je tak, ka so ojdli v štafeti, se pravi skupine so se menjavale, letos so pa napravili tisti tau poti, steroga so lani zavolo lagvoga vrejmena nej mogli. »Zatok smo se tak odlaučili, ka mo letos šli pejški od Pokljuke do vreka (vrha) Triglava, ka nas je malo bilau. Cejlo paut od Andovec do Triglava smo nej steli pejški napraviti, ka je tau fejst težko, vraučje je, pa tak mislim, ka tisti, steri so letos z nami bili, so nej tisti bili, steri bi vōzdržali. Tak smo tō nej mogli titi, ka bi se po deset kilometraj menjavali, ka nas je malo bilau, ništrni so nej dopusta dobili, štirge so pa covid dobili. Zatok smo se pa tak odlaučili,

bregė. »Za Porabske Slovence je ta paut vsigdar težka, vej pa - tako povedano - so nej pripravleni na tau paut. Vej pa ne odiš na takšna mesta, gde je nadmorska višina 2500

Karči Holec pri Aljaževom stolpi

metrov, višinska razlika pa več kak 1200 metrov, ne odiš na den 5-6 vōr ali kak smo mi šli, 8 vōr. Tak ka paut je kak psihično tak fizično težka. Zdaj je še bola težko bilau, ka so capaši vse puno kamenja bili. Gda smo štartali, je dež išo, smo mislili, ka pá mo mogli nazaj titi, vej so pa pravli, ka nevihte tō baudejo, ka de grmelo pa se obliskalo. Tisto je najbolje nevarno, tašoga ipa moraš nazaj priti, vej pa življenje je prvo.« Skupina je letos dunk prišla do

dijo na Triglav. Karči Holec pravi, ka bi za obletnico tak organizirali, ka bi iz vsakše porabske vesi bilau bar dva človeka. Trno bi pa biu veseli, če bi z njimi šle predsednica Slovenske zveze Andrea Kovács pa generalna konzulka Metka Lajnšček (obečala je) tō. (Kejpi na 1. strani: Pohodniki in njini spremljevalci pred odhodom v Andovcaj pred malim Triglavom.)

Marijana Sukič

Kejpi: PKTD Andovci in generalni konzulat

Pod Srebrnim bregom ...

... je na srečo zagnauk ogen dojvgasno. Nazadnje smo od toga pisali, kak je na Krasi pa že skur skrak mardja na velke gorelo. Eške cejli teden potejm je tak bilau, je gorelo pa gorelo. Rejsan je do velke katastrofe prišlo. Prejk 3000 hektarov travnikov pa gaušk je dojzgorelo. Vse bi eške dosta ūše leko bilau, če bi se slovenski gasilci znauva nej tak vedli organizejrati pa rejsan z velkim srcom svoje delo obrediti. Do 1500 ji je bilau, ka so gasili, rame varvali. 16 fligerov pa helikopterov je doj z zraka gasilo. Rejsan, velko delo so obredli. Slovenija srečo ma, ka skur vsakša ves svoje gasilce ma. Ta prejk 120 lejt stara tradicija se je znouva za eške kak dobro pokazala. Neje oprvin bilau, ka so gasilci pri kakšoj takšnoj katastrofi lidam pomagali. Leta 2014 se je zavolo ledenoga deža v eni krajinaj na gezero pa gezero drejv podrlo, vtrgnilo. Poštije so zaprejte bile, kable za eletriko je strgalo pa eške vsefele druge baje so naprej prišle. Ja, gasilci so navekše delo znauva obredli. Depa pri vsejm tejm eške neka drugo geste. Sami profesionalni gasilci bi tau nej ladali. Dosta prostovoljni gasilcov je nej v službe šlau, lidam so pomagali. Nisterni so cejli teden tau delali pa se je pitanje postavlati začnilo, kak de z njivimi plačami? Sto njim tiste dneve vōplača, gda so lidam v stejski pomagat šli? Nisterni so celau brezi služb ostanoli. Po tejm velkom ognji de se že vcejlak ovak godilo. Premier Golob je že včasim obečo, ka nejpofesionalnim gasilcom vse rosag, država vōplača. Lidge so prejk SMS-ov skur miljonko evronov za gasilce vkūper nabrali, donatori pa sponzori skur tō telko. Na, akcija za pomauč gasilcom eške itak oprepta gė. Pri vsejm tejm znauva trbej povedati, ka pri Slovincaj solidarnost pa humanost eške itak vala, gda do takše velke nevole pride. Ta doj na Kras so ojdli gasilci tō, steri 300 kilometrov daleč živejo. Gvūšno je tau tō, ka znauva pridejo, gda de vse normalno pa de nazaj trbelo šumo napraviti. Ja, že se velka akcija pripravla, ka de drejve nazaj trbelo saditi. Depa eške čakati trbej. Na dosta mestaj so fligeri pa helikopteri z vodauv iz mardja ogen dojstavlati. Tou dež mora pošteno dojzaprti, ka zemla nazaj zdrava grata.

Niške pa ne vej prajti, gda od lidi bukse (denarnice) nazaj zdrave gratajo. Draginja nji pošteno pa vse bole po žepkaj mlati. Kak smo že pisali, pacin pa dizel de eno leto gnako ceno emo. Po nauvom elektrika tō, depa vse drugo tadale vsikši den vse drakše pa drakše gračūvle. Zdaj si prejnji najbolje s tejm glave terejo, kak tau dojstaviti. Lidge velko vūpanje majo, ka dun si neka vōzbrodijo, ovak se tau vse nede dobro končalo. Vejmo, politične bojne se tō na tom zobė terejo. Nisterni kuman čakajo, ka se kaj takšnoga godi. Ja, po tejm na velke leko pripovejdajo: »Če bi nas izvolili, vse bi vcejlak ovak bilau.« Gvūšno, ka bi nej bilau. Po cejlaj Evropi se takše godi. Tak je bojna v Ukrajini, nej samo po teveni, v rame lidi prišla. Nika tak vō ne gleda, ka bi brž vōodišla. Pri vsejm tejm banke svoje račune delajo. Krediti (kölcsön) so dragi gratali kak eške nigdar nej. Banke so svoje procento nebesko zdignole. Za sebe ja, za druge pa nikak nej.

Naš Srebrni breg bi vse naredo, ka bi lidam v stejski leko pomogo. Depa nejde vse tak, kak bi un škeu. Sploj ne vej, kak tau, ka je tak malo gob tau leto na njem zraslo. Ka bi bar z njimi leko lidam malo veseldja naredo.

Miki Roš

»NIKOLI NI BILO VPRAŠANJE, ALI BOM VSTOPILA V SKUPINO«

»Bil sem organizator v sakalovskem kulturnem domu. Vprašal sem prijatelj, kaj bi lahko storili, da bi postalo kulturno življenje v vasi malo bolj pestro. Dobil sem odgovor, da bi morali oživiti staro folklorno skupino. S tem ciljem smo se nato odpravili na Zvezo Slovencev na Madžarskem, kjer so nam ponudili vso potrebno podporo. Končno smo se obrnili na teto Erzsí.«

Tako se je vodja Folklorne skupine ZSM Sakalovci Jožef Illés spominjal na dogodke pred petindvajsetimi leti, ko ga je trideset zbranih v domačem kulturnem domu napotilo k mentorici »stare« folklorne skupine Erzsébet Kovács. Strokovna vodja je privolila, folkloristi so začeli z delom, od tedaj pa je minilo že četrto stoletje.

Kakor zavzeti koordinator pravi, ni bilo zmeraj lahko pridobiti novih članov k sodelovanju. »Težko je bilo. Zdi se pa mi, da so v prvi vrsti prihajali zaradi tega, ker nismo hodili samo na vaje in nastope. Pogosto smo se družili na piknikih ali pa skupaj praznovali rojstne dneve plesalcev.« Po besedah vodje skupine so bila privlačna tudi njihova potovanja v tujino. »Dvakrat smo nastopili v Italiji in dvakrat na Hrvaškem. Najpogosteje pa so nas vabili v Slovenijo, obiskali smo skoraj vsako pokrajino v matici. Škoda, da nam je covid v zadnjih dveh letih onemogočil potovanja.«

V folklorni skupini se nekateri vztrajni člani sučejo že kar petindvajset let. »Plešem od svojih malih nog, odkar sem začel hoditi v vrtec. Tudi na osnovni šoli sem obiskoval plesni krožek in vzljubil to dejavnost. Zelo sem se veselil pobude, ko smo leta 1997 na novo ustanovili skupino, s partnerico sva se takoj pridružila folklori,« nam je

zaupal Gábor Kovács, ki je še posebej ponosen na to, da je postala članica zasedbe tudi njegova hči.

»Izjemno radi se družimo, s plesalci se marsikam odpravimo tudi izven nastopov. Upam, da bo to tako ostalo

Jožef Illés

tudi v prihodnosti,« smo slišali od ustanovnega člana skupine, ki je še dodal, da pogosto ni enostavno prirediti plesnih vaj. »Mnogi imajo službe v tujini, imamo pa tudi veliko mladih članov. Slednji se odpravljajo v svoje šole in so doma samo ob koncih tedna. Kadar pa je le možno, z gostimo urnike in se trudimo izvesti vaje. Seveda, če se pripravljamo na kakšen nastop, se pogosteje zberemo. V zimskem obdobju

Lilla Bugán

ju pa se zmeraj učimo novih plesov in tako poskušamo osvežiti svoj repertoar.«

Folklorno skupino na harmoniki že dve desetletji spremlja Boris Velner, dvanajst let pa je mentorica zasedbe Dragica

Kolarič. Oba prihajata iz sosednjega Prekmurja, zato prirejata plesne vaje le vsak drugi teden, smo izvedeli od strokovne vodje skupine. »Vsakič se pripeljem iz Beltincev. V začetkih smo imeli tedenske vaje, sedaj pa je to postalo malo težje, predvsem zaradi pandemije in oddaljenosti. Kadar se nam vendarle uspe srečati, vadimo najmanj dve-tri ure. Lahko bi tudi več, trenutno pa se nam ne izide drugače,« je poudarila mentorica Dragica, ki strokovno vodi več skupin, med njimi Folkloro upokojenk ZSM.

Najnovejša, tridelna koreografija sakalovske skupine vsebuje kar dvajset porabskih plesov. »Le-ti so podobni go-

Dragica Kolarič

ričkim, vseeno pa imajo svojsveno strukturo, so torej nekoliko drugačni. So bolj poskočni, imajo več potrkov in tresenja. Svojemu spletu smo dali naslov "Od Rabe do Mure", potujemo namreč od Porabja preko Goričkega do Ravenskega v Prekmurju,« nam je zaupala Dragica Kolarič in opozorila, da medtem ko sakalovska folkloriširi lastno porabsko kulturo, popularizira tudi prekmursko izročilo. »Jaz sem jim dala delček svoje prekmurske dediščine, oni pa so mi vrnili del svoje porabske tradicije. Zaradi vsega tega smo premešali razne vplive, pravijo namreč, da pesem in ples združujeta narode,« je za ko-

nec dejala mentorica, ki meni, da morajo zamejski Slovenci biti ravno tako dejavni na kulturnem področju kot njihovi rojaki v matici.

»Folklorna skupina je v preteklih petindvajsetih letih med seboj povezala mladi-

Gábor Kovács

no v vasi,« nam je začela povedovati nekdanja članica zasedbe Lilla Bugán. »Izoblikovala se je izjemno složna skupina prijateljev, ki si med seboj pomagajo, skupaj hodijo na izlete in vaške prireditve. Sodelujejo z lokalno in slovensko narodnostno samoupravo ter gasilci,« je delovanje skupine opisala Sakalovčanka, ki je pred petindvajsetimi leti tudi sama stala ob zibelki »nove« folklore. »V zasedbo sem vstopila na

Noémi Illés

pobudo svojih prijateljev. Slišali smo za priložnost, da bodo v Sakalovcih ustanovili folklorno skupino in rekli smo si: gremo poskusit. S to odločitvijo je postala folklor v naslednjih dvajsetih

letih bistven del mojega življenja,« je priznala predsednica Slovenske narodnostne samouprave Sakalovci.

Z ustanovnimi člani dandanes pleše že tudi generacija njihovih otrok, ki so odraščali s folklorno skupino. »Sama aktivno plešem šest let, lahko pa rečem, da sem se v folkloro včlanila že s svojim rojstvom,« se je nasmehnila Noémi Illés, hči vodje folklorre. »Člane sem vedno spremljala na vaje in nastope. Oboževala sem slovensko kulturo in vedno sem vedela, da jo želim ohranjati. Nikoli ni bilo vprašanje, ali bom vstopila v skupino ali ne. To je obvezno v naši družini. Zdaj z veseljem hodim na vaje in čutim, da je postala Folklorna skupina Sakalovci moja druga družina,« je povedala mlada folkloristka in dodala, da se člani zasedbe po vsakokratnih vajah še dolgo družijo.

Noémi se jeseni odpravlja na študij, s folkloro pa nikakor ne želi prekiniti stikov. »Tudi ko sem se učila v Ljubljani, sem rešila ta problem. Trenutno več kot polovica članov študira ali dela v večjih mestih. Težavo rešujemo tako, da načrtujemo vaje za konce tedna. Sama bom zagotovo ostala v skupini in še naprej plesala,« je svoje prepričanje izrazila pripadnica druge generacije sakalovskih folkloristov.

Folklorna skupina Sakalovci ohranja domačo ljudsko plesno kulturo in jo prinaša na odre v Porabju in drugod. Nedavna jubilejna prireditve – pred katero smo se pogovarjali s člani in voditelji skupine – je pokazala, koliko energije in vitalnosti zasedba še skriva v sebi. Sakalovskim folkloristom želimo mnoga uspešna nadaljnja leta, da bi še dolgo predstavljali bogastvo ljudskega izročila naše pokrajine.

-dm-

foto: Silva Eöry

PREKMURJE

Korovci

Od 17. do 24. julijuša je bila v Celji gasilska olimpijada, na steroj je sodelovalo 2600 gasilcov iz 20 rosagov. Slovenski gasilci, steri so bili na tom velkom tekmovanji furt fejest uspešni, so se tudi doma dobro pokazali. Na žalost se je zgaudilo tau, ka je glij v cajti olimpijade Slovenija doživela svoj največji odjen v zadnji lejtaj (o tom več v rubriki Od Slovenije). Kak edina iz krajine ob Müri je bila na tekmovanji ekipa Prostovoljnega gasilskega društva (PGD) Korovci, stera je v kategoriji članov B tekmovanje zgotovila na trnok dobrom, štrtom mestu. Tudi prva tri mesta so v toj kategoriji dosegli slovenski gasilci. Prva je bila ekipa PGD Hajdoše (430,97 točk), drugi so bili PGD Šmartno na Pohorji (424,43), tretji PGD Kebelj (422,52), samo malo za njimi pa so bili z 421, 58 osvojenimi točkami Korovčari, steri so bili svoje uvrstitve trnok veseli. Z njimi so se veselili tudi njihovi sokrajani. Eni so za njih drukolnivali že v Celji, drugi so jih pričakali, gda so prišli domau. Za korovske gasilce je biu tau drugi nastop na gasilski olimpijadi. Leta 2011 so v varaši Kuopio na Finskom v konkurenci članov A dosegli osmo mesto. Glavni njihovi letošnji cilj je biu, ka zbaukšajo té rezultat. In tau se jim je tudi pršikalo. »Tau je rezultat, za steroga smo z izkušnjami zadnjih 21 let robili, spoj intenzivno pa v zadnji sedmi mejsecaj. Nej, resjan smo nej razočarani,« so po svojem velkom uspehi zapisali gasilci iz Korovec, male vesnice v občini Cankova. Oni ške tak pravijo, ka je pri njih gasilstvo tisto, stero lidi vküper drži. Najbau ške naprej tak, jim želejmo tudi mi, s čestitko in z gasilskim pozdravom NA POMAUC!

Silva Eöry

Aleksander Ružič je napiso dve nauvi knjigi

ZGUBLJENI ČAS IN TRI GORIČKE ZGODBE

Aleksandra Ružiča, škonika v penziji, steri piše tudi v domanjom geziki, smo bralcom Porabja nutpokazali pred tremi leti. Znamo, ka on dosta piše tudi za naše novine pa za Slovenski koledar tö. Nej tak dugo nazaj je v Peskovcaj predstavo dve svojivi novivi knjigi, roman Zgubljeni čas (Az elveszett idő) in knjigo z naslovom Tri goričke zgodbe, v steroj so tri novele. Obe knjigi je vödala založba (kiadó) Volosov hram.

»Vodja té založbe Robert Titan Felix je meu volau, ka obej knjigi predstavimo bralcom. V Peskovce je prišlo dosta lidi pa tudi dosta knjig so küpili. Tak brodim, ka zatau, ka se jih doteknejo té domanje zgodbe« je prva povedo Aleksander Ružič in raztolmačo, ka je roman Zgubljeni čas napiso že pred leti, vö pa je biu dani leta 2020. Zavolo nauvoga koronavirusa so ga te nej mogli predstaviti bralcom, liki so tau napravili zdaj, vküper s knjigo Tri goričke zgodbe. Prpovest romana Zgubljeni čas, steri je tak kak novele napisani v knjižnom geziki, je postavljena v preteklost oziroma v cajt devetdesetih let preminaučoga stoletja, gda je Slovenija šla na paut svoje samostojnosti: »Tau je biu cajt, gda so se stvari v Sloveniji začnile vöminjavati. V enoj maloj vesnici se po tistom, ka se je vöminjavo politični sistem, začnola borba za tau, sto de prejkvzeu oblast (hatalom). Lidge so začnili obračati kapute. Enim se je tau bole pršikalo, drugim menje. In tak se v tom cajti znajdeto en mladi škonik, steri se zové Andrej, pa mlada deklina Sonja, stera je bila titkarca v enoj zadrugi (szövetkezet). Ona je mela betežne stariše in je te podržala s tistimi, steri so bili politično bole krepki. Na konci je vseeno gvinila lübezen do Andreja, tak ka je odišla za njim v

Avstralijo. Po deseti lejtaj sta prišla nazaj domau poglednot, kak tü živejo. Glij sta trufila na eno proslavo. Zvün toga, ka je na zastavi nej bilau več rdeče zvezde, pa sta vönajšla, ka se je nika nej

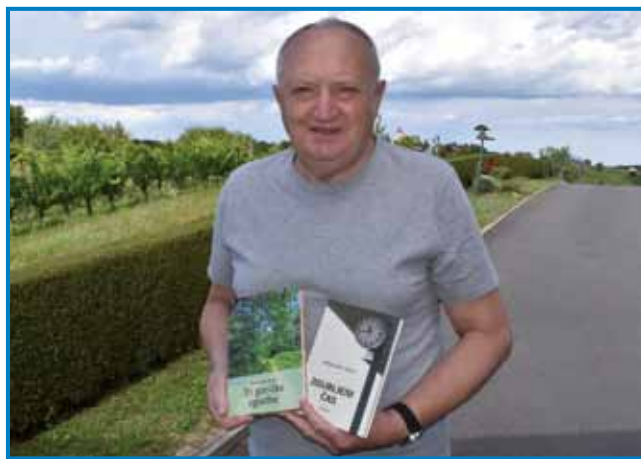
razmejo, fejest so si dobri, se znajo včasi tudi fejest svaditi. Najbole se svajüvlejo zavolo kölmarce, stera je po smrti moža ostala sama. Vendela, steri je nikdar nej gledo za drugim ženskami, je ta köl

Jožekovo spoznavanje sveta na podlagi dejkovih izkušenj in pripovedovanj, sterga bogatijo.«

V zadnji noveli z naslovom Njegove poti pa bralci leko spoznajo razliko v lübezni do življenja na vesi in v varaši. Zgodba je napisana na podlagi izkušenj Ružičovoga že pokojnega pajdaša, steri je kak uspešen človek iz varaša rad odo na obisk na svoj nekdešnji zapuščeni ram, gé je na vesi najšo svoj mer. »Čiglij ma té človek v glavnom varaši držino in ma tam vsega zavole, tudi dobro službo, njemi neka fali. Furt se spítavle, gé je on doma, ali na Goričkom ali pa v tom divjom varaši. In tak se dosta krat pripela do svojoga rojstnoga rama, srečavle svoje poznanice in tudi pajdaše iz mladosti, steri gnesden bole žmetno in v srmaštvi živejo. Na konci se te odlauči, ka nede šau več nazaj v varaš in ostane tü,« je ške raztolmačo Aleksander Ružič, steri je napiso že dosta knjig, med drugim romana Ko se niti čas ne premakne in Zaklad, knjigi o rodnoj vesnici Peskovci, pauleg toga pa ške neka drugih, tudi zgodovinskih knjig. »Napiso sam tudi eno fajnovelo o selanski rotundi z naslovom Piš svetosti. Za njau sam na literarnom natečaji v Moravskij Toplicaj daubo prvo nagrado,« je raztolmačo Aleksander Ružič, steri ma ške dosta načrtov s pisanjom. Tak pravi, ka ga fejest zanima zgodovina Goričkoga med obema svetovnimi bojnoma. »Že zberam podatke po starih novinaj, nej sam pa ške nika šau v arhive, tak ka me tau ške čaka. Brodim, ka mo pet let nüco, ka tau knjigo napišem,« je na konci ške cujdau nekdešnji škonik.

(Kejp na prvi strani: Nekdešnji škonik je napiso že dosta knjig.)

Tekst in kejp: Silva Eöry

Aleksander Ružič drži v rokej svojivi dve novivi knjigi

vöminilo, nej v šauli pa tudi v družbi nej.«

Zanimivo je, ka ste prvo pripovest, stera je objavljena v knjigi Tri goričke zgodbe, bralci Po-

narca mela najrajši, zatau so bili drugi ljubosumni.« V zgodbo se je po tistom zmejšala ške ena druga ženska, tak ka se pripovest tragično

konča.

Druga zgodba, stera ma naslov Jožek in njegov dedek, guči o malo načiši lübezni med vnükom Jožekom, steri z materjo in očom žive v varaši, gé majo dosta vsega zavole, pa njegovim dejdekom, steri žive na vesnici v enom malom rami na bregi: »Dejdek, steri neške mautiti te držinske idile svoje čerke, zeta in trinajstletnoga vnüka, žive sam v starom rami, njegvo največše veseldje pa je glij

vnük, steri ga dostokrat obišče. Jožek ma vse materialne dobrine, vej pa njemi stariša küpita vse, ka si zaželej. Čiglij ga mata radiva, pa nemata cajta za njega. Dejdek vnüki davle dobre tanače in ga tudi vči, ka more poštvüvati druge lidi. Pauleg toga dejdek, steri je tudi fejest vören, furt gda ma Jožek kakšen problem, najde citat iz Svetoga pisma in ga njemi prešte. Bistvo te zgodbe je

Roman Zgubljeni čas je postavljeni v cajt devetdesetih let preminaučoga stoletja

rabja leko že šteli v domanjoj rejči: »Zgodba o Vendeli je bila v novinaj objavljena v več talaj, v goričkom narečji. Z založnikom pa sva se te tak zgučala, ka jo dojobrnen na knjižni gezik. Ka malo spaumnim bralce, té Vendel je en dovec, steri je po ženini smrti osto sam v svojom rami. On ma eno veliko veseldje v tom, ka dé vsakši večer s tremi pajdaši v večko krčmo. Čiglij se dobro

Aleksander Ružič

TITANIC

Frčkan po računalniki in se mi odprejo naslovi Titanic. Vsefelej piše in vsefelej je na kejpaj. Što ne bi pozno te štorije, če pa so delali filme in

pisali knjige od te velke nesreče za tiste čase najboksoga šifta na svejti. Ja, 14. apriliša 1912 se je Titanic zaletel v ledeno skalo in dobri dveji vori po tom, 15. apriliša, potono. Za sebov je na dno Atlantika potegno dosta bogati lidi, pa glij tak skoron vse tiste, ka so se brigali za vožnjo in luksus tej lidi. Tou tak glejdam pa štem pa mi kapne, ka de drugo leto 110 let od te nesreče. Te se mi pa spomin zavrti nazaj in si na glas pravim:

»Gledaj, tudi od nas na Goričkom je s touv nesrečov povezana bar ena zgodba,« in spomini se mi začnejo sami od sebe odpejrti.

Ednoga sprtolešnjoga dnejava pride sin s šoule domou – moglo je tou biti že pred kakšimi dvajstimi lejti – in pravi: »Pri Buncekovom Pištiji je eden Amerikanec. Pišta pravi, ka je njegov bratranec. Pištej ne vej angleški, pa me je proso, ka njemi naj pri tom pomoren.«

Začudeno ga gledan, zatou ka je Pištej, malonej moj souosed, nikdar nej pravo, ka ma v Ameriki žlato.

»Že san se z njim malo pogučavo. Ime njemi je Marc, piše se pa Koudila. Je indžiner pa dela v velkoj fabriki. Žive v državi New Jersey. Tudi Pištej je nej znao za njega. Tan ma držino pa tak kaže, ka je bogati. Na računalniki je najšo ime Koudila in tak se je začno brigati za tou, ka bi zvedo, od gé so njegove korenine. Pravi, ka njemi je babica tan v Ameriki prpovejdala, ka so oni prišli z eti naši krajov in je vönajšo, ka so njegovi predniki od te iže. Tak ka je te Marc Pištiji bližanji rod.«

In tak je sin večkrat k Pištiji šou pa so si kaj tolmačili. Doma je pa kaj zanimivoga tudi razlago:

»Pištej mi je gučo, ka Marc s kamerov vse dojdjemle. Krave pa kokouši, pa svinje, najrajši pa slika kokota. Pravi, ka je on takši živali ešče nikdar nej vido. Pa djesti, ka njim Pištejkova mama pripravla, so njemi tudi vse nouve, zato ka tan v Ameriki vse zapakejrano (h)rano djejo. Nej si je mogo predstavlati, kak se krava podoji pa kak se sküja mlejčen močnik. Vse njemi je dobro. Pa ka šče s sebov odnesti spomine in slike, od gé je njegvo korenjé.«

Ednouk je pa sin od Pišteka s smejon domou prišo, mogla je biti sobota, in je etak razlago:

»Pištej ma nevolu. Vütro je nedela, pa šče Marc v cerkev iti in bi ga Pištej mogo pelati. Nevola je v ton, ka Pištej od konfirmacije mou več v cerkvi nej biu in ne vej, kak se je tan potrebno držati. Pa če ga nedo vsi gledali, kak je te zdaj tou, ka je on v cerkev prišo.«

»Pa kak si njemi razložo,« ga pitan.

»Malo prle kak not zvoni, ideš v cerkev, zmoliš, pa si doj sedeš. Te mi je pa pravo, ka moliti ne vej, de pa tou drugo znao. Drgouč mo ga vseedno pito, kak sta z Marcon v cerkvi opravila.«

Marc je malo po tiston nazaj v Ameriko odišo. Sini je po e-maili piso in pošta je tak ojdla do Pištiji. Za eno par lejti je Marc znouva prišo k Pištiji. Z ženov. Vse se je tak godilo kak oprvin. Po tiston, kak sta Marc pa žena pa nazaj odišla k svojoj držini, sta si s sinon duga lejta po e-maili pisala. Pištijova stariša sta po ton zbetežala, pa tudi Pištej je biu vsigdar bole slab pa betežen, in tak je ta držina v par letaj dojmrla.

In zdaj bi se trbelo najbrž pitati, kakšo zvezo ma Marcova prilika s Titanicom. Pa ma. V tisti časaj je eti v naši krajaj bilou velko srmaštvo in dosta naroda je doma vse, ka so meli, zoudalo in se napoutilo v nepoznane kraje iskat boukše življenje, za štero se je pravilo, ka je tou Amerika, če glij je nišče nej meo niti male predstave o ton, ka ga leko čaka tan daleč, daleč. Sigdar san te lidi občüdüvo, ka so leko tak batrivni in močne vole bili, ka so se napoutili na takšo nevarno in nepoznano pout. Marsišto si je po zdelanon dnejni trüden pa lačen na drvotani doj na pen vseo in gledu, kak sunce doj ide. In te je rad tan ta proti sunci pokazo in pravo mlajšon:

»Glejte, deca, eti ta van je Merika!«

In ešče gnesden, da že vse kaj bole mamo, če štoj kaj dobroga napravi ali pa, vzemimo, na sto dojdeje, ka zadiši po dobron djesti ali piti, znamo praviti:

»Ej, vidiš, tou ti je Amerika!«

A ta prilika s Koudilovov držinov ma eden tanača vreden konec. Na zadnjon obiski go je Marc obrazložo. Da je nika isko nazaj, pa tudi se je spomno, kak njemi je babica pripovedjala, so njegovi predniki, za štere je nej ginau znao praviti, što so bili, ali je pa biu mogouče samo eden, najbrž moški, zavolo priimka, so se tistoga 1912. leta odloučili, ka eti nika zodajo, pa si küpijo karto za Ameriko. Dugo so se vozili po železnici po Nenškon, pa dale na of konec Evrope, pa prek mordja, dokeč so nej prišli v angleški varaš Southampton. Tan so ščeli gor stoupiti na Titanic. Ali so tou nej mogli napraviti, zatou ka je karta za té gizdavi šift bila za njuve male pejneze predraga. Nazaj so pa več tudi nej mogli, ka bi njim glij tak pejneze sfalilo. In tak njim je nej drugo ostalo, ka so küpili karto za teretni šift in se nikak, najbrž na fejt srmaški način, srečno pripelali v Ameriko. Tak je pokolenje Koudila nan po neznani potaj v Ameriki pognalo nouvo korenje, Titanic se je pa potoupo. Če té sreče v nesreči nej bi bilou, najbrž nej bi bilo niti Marca in njegove držine, pa tudi té zgodbe nej bi bilou.

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Autonge pri meji

Gnesden je eden najbokuši »šejt« migrante voziti do meje pa prejk meje. Zatau tisti, steri lüstvo prejk meje švercajo, več gezero eurov prosijo za enga človeka tak, ka niše garancije nega, ka se posreči priditi do cilja. Največkrat nej, zato ka je zgrabijo eške prvin kak bi do meje prišli.

V Železno županijo zavolo avstrijske meje dosta migrantov pride, steri pejški, z malimi kombijami pa z avtoni probajo prejk meje vuji. Depa dostakrat je že na pauti zgrabijo, zato ka tau so vsigdar stari pa fal avtonge pa že audalič se vidi, ka so fejt puni. Dostakrat dvakrat telko ali še več lüstva je v nij kak je dovoljeno. Nega tašoga kedna, ka bi nej šteli v novinaj pa na interneti ali čüli na radioni, ka so policaji migrante zgrabili. Ali da so je naganjali so je dola s pauti zagnali, gde so se največkrat gorabrnavili. Tisti, steri vnoči srečno do meje pridejo, si taše pauti vödaberejo, gde nega prometa, največkrat se pelajo po gozdni potaj, gde traktorge vozijo. Zavolo toga dostakrat veznejo, tašoga reda vözoskačejo iz avona pa pejški bežijo proto meje.

V Železni županiji dosta avtonov ostane pri avstrijski meji, največkrat s klüčom vred. Edni so tau brž vpamet vzeli, ka je tau dober biznis gé, na samom njane avtone domau odpelajo pa je na male falate razmečejo, eden tau odajo kak avtodele, drugi tau pa kak staro železo. Zdjaj se tau fejt splača, vej pa za kilogram železe stau forintov dajo.

Železnožupanijski policaji so že večkrat na znanje dali, če stoj taši avto najde, te aj policijo zové. Te avtone tapelati, odavati nej slobaudno, zato ka se tau fejt štrafa.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Na Krasu pogorelo skoraj 4000 hektarov površin

Več kot teden dni so se gasilci, vojaki, gozdarji in drugi spopadali z obsežnim požarom, ki je najbolj prizadel goriški del Krasa. V največjem požaru v zgodovini Slovenije je v osmih dneh pogorelo skoraj 4000 hektarov površin, od tega preko 90 odstotkov v občini Miren-Kostanjevica. Po besedah župana Mauricija Humarja to predstavlja okrog 40 odstotkov občinskega ozemlja. Predsednik republike Borut Pahor se je po telefonu pogovarjal s predsedniki držav (med njimi je bila tudi Madžarska), ki so Sloveniji na različne načine pomagale pri gašenju požara na Krasu, in se jim zahvalil za vso pomoč.

Predsednik vlade Robert Golob je napovedal ukrepe za sanacijo tega požara in za preprečevanje ponovnih izbruhov požarov. »Najpozneje jeseni bomo pristopili k ambicioznemu in obsežnemu preventivnemu načrtu,« je povedal premier in dodal, da bo breme požarne straže od občine Miren - Kostanjevica prevzela država, sledil pa bo popis škode. Ljudi bodo preko krajevnih skupnosti in občin pozvali, naj prijavijo škodo na osebnem premoženju ali nepremičnem premoženju. Ločeno od tega procesa bo popis škode po gozdovih izvajal zavod za gozdove. V dobrem tednu dni je požar na goriškem Krasu, doslej največji v Sloveniji, gasilo že več kot 10.000 prostovoljnih in poklicnih gasilcev. »Civilna zaščita je pri tem predvsem koordinirala delo med gasilskimi enotami in ostalim podpornim osebjem ter zagotavljala logistiko na tej intervenciji,« je za Slovensko tiskovno agencijo povedal poveljnik regijskega štaba Civilne zaščite (CZ) za Severno Primorsko Samo Kosmač in dodal, da je bilo delo kar zahtevno, saj je zaradi težkega in utrujajočega večdnevnega dela prihajalo tudi do manjših konfliktov, ki jih je bilo treba reševati.

Petstan lejt cerkve sv. Ane v Boreči

V nedelo, 24. julija 2022, je biu pri cerkvi sv. Ane v Boreči veliki pa lejpi svetek, da smo svetili velki jubilej, 500 lejt cerkve. Cerkev je na enom lejpom mestu postavljena, spoj vkraj od vesi, tak ka je tam vsigdar mir pa tišina, štero mautijo samo ftiči s svojim spevanjom. Tau lejpo obletnico bi mogli že lani slaviti, samo je te še virus nevolu delo, pa smo nej smeli tak na velki proslavlati. Letos je, vala Baugi, že vse vküper malo boljše gratalo pa smo leko eno lejpo mešo pripravili. Dosta lidi je prišlo k meši, še dobro, ka je meša vanej bila, ka v cerkvi bi nej mesta meli. Mešo je vodo murskosoboški škof dr. Peter Štumpf, ki je dosta lepoga povedo od cerkve sv. Ane. Poleg njega sta bila pri oltari še domanji župnik Dejan Horvat in generalni vikar

Cerkev svete Ane je bila postavljena 1521. leta. Na tom mestu naj bi že pred tem tu bila nikša

Janez.

Cerkev sv. Ane je v začetki nej tak vögliedala kak zdaj. Mejla

Mešo ob 500-letnici je darüvo soboški škof dr. Peter Štumpf

cerkev, samo od toga več nega nika napisanoga. Cerkev je daleč kraj od vesi na samom, vse okoli lejs raste, zato se lidje čüdivajo, zakoj so cerkev nej v vesi gorpostavili. Od toga še

je leseni strop, pokrita pa je bila s slamo. Skozi leta so jo večkrat obnavlali pa predelali. Tüdi toj cerkvi so Törki dosta kvara naredli, vej je pa čista dojzgorela.

Cerkve sv. Ane v Boreči se nahaja v trno lejpom naravnem okolji

Lojze Kozar, župnik v Odrančih. Poleg nji je bila še Simona Prosič Filip, evangeličanska duhovnica v Gornjih Slavečih. Ona je doma iz Boreče, v toj vesi tüdi evangeličani živejo in je prva duhovnica Slovenka. Pri meši je več kak 40 pevcov spejvalo. Pevci iz župnij Gornji Petrovci, Markovci, Dolenci in Mepz Avgust Pavel z Gorenjoga Senika so spejvali pod vodstvom Cirila Kozara, na orgle je špilo Jožef Slaviček. Pri meši je vsaki daubo lejpi dar, malo zloženko (4 strani), na prvi in zadnji strani sta kejpja, vmes pa tekst, na kratko napisana zgodovina cerkve.

gnesden med lidami živi ena legenda, kak so cerkev zidali. Cerkev so šteli zidati spodi v vesi. Kamenje pa vse, ka je trbelo, so meli že na küpe sklanjeno, ka bi leko začnili delati. Te pa gda so rano prišli delat, kamenja več nej bilo. Šli so iskati, pa so kamenje najšli gor na bregej. Gda so kamenje nazaj zvozili, se je pa tak zgodilo, ka je kamenja več nej bilo. Gda se je tau trikrat ponovilo, te so pravli, ka do cerkev tam zidali, kak so najšli kamenje. Več o toj legendi je napisano v knjigi C. Kozarja Boreča - vas pod zavetjem sv. Ane, ali pa v romani L. Kozarja Licenciat

Zbrani vörnicke ob praznovanji 500-letnice

1739. leta je cerkev bila cela baročno predelana in obnovljena. Leta 1911 je cerkev dobila novi oltar, prižnico in spovednico. Oltar je lesen, nad tabernaklom je kip sv. Ane s hčerko Marijo, na eni strani je kip sv. Alojzija, na drugi strani pa kip sv. Neže. Za vse to so dare zberali po celi krajini. Dosta dobrotnikov je bilau tüdi iz Amerike. To so bili naši lidje, štteri so v tisti letaj na velko šli v Ameriko. Pri toj cerkvi je 26. julija 1936 novomešnik Lojze Kozar meu novo mešo, pri šteroj je bilo deset gezero lidi. Za Lojzeta Kozarja se je leta 2015 začno

postopek za beatifikacijo (boldoggá avatás). Ob 80. obletnici njegve nove meše je bilo pri cerkvi postavljeno znamenje, ki nas spominja na njegovo novo mešo.

Zadnja vekša obnova se je zgodila ob konci prejšnjoga stoletja. Cerkev je dobila novo strejo, zidovi so se na novo ometali in pofarbali. Zvonovi so dobili pogon na elektriko. Cejla okolica cerkve se je tak lepo uredila, tak ka je to zdaj en lep kraj za vsakoga, štteri pride ta k cerkvi. Tüdi ob toj lepi obletnici je bila cerkev lepo obnovljena.

Od leta 1992 pri cerkvi vsako leto meseca maja spevajo cerkveni pevski zbori. Pevci iz Porabja so večkrat nastopili na tom srečanji. Zadnja tri leta je zavolo virusa teh srečanj nej bilo.

V Boreči je bilo rojenih več poznatih lidi. Najbole poznani je bil Jožef Ficko (1772-1843), katoliški duhovnik, štteri je biu düšni pastir in pisatelj gradiščanskih Hrvatov. Za nje je napiso dosta nabožnih knjig, šttere so radi šteli tüdi pri nas. Mogoče bi se še zdaj najšla kakša njegova knjiga v Prekmurji ali v Porabji.

Lejpi svetek je biu v nedelo pri cerkvi svete Ane v Boreči. Baugdaj, ka bi se še dosta lejt lidje leko zberali v toj lejpoj cerkvi, nej ka bi na njau pozabali. (Kejpa na 1. strani: Združeni pevski zbori.)

Ciril Kozar

50. mednarodni folklorni festival

V BÖLTINCAJ JE FOLKLORA DOMA

Z dveletno zamüdo (zna se, zakoj, zavolo nauvoga koronavirusa) so v Böltincaj pod strejo spravili jubilejni, 50. mednarodni folklorni festival. Kak po tradiciji je festival trpo štiri dni.

povedala Asta Vrečko in spaumnila, ka majo v Böltincaj že 75 let društvo, stero se spravla s folklornim delom. Predsednica Kulturno umetniškega društva (KUD) Beltinci *Petra Vučko* je

böltinskom gradi notpokazale tri folklorne skupine: Viana do Castelo, Grupo Folclorico das Lavradeiras da Meadela iz Portugalske, Ellassona, Laografiki Archeologiki Eteria Ellassonas iz

sta povezovala Nika Rožanc in Boštjan Rous. Kak gost presenečenja se je nastopajočim na odri pridružo tudi Vlado Kreslin. Čiglij je tak plesalcom kak tudi obiskovalcom zavolo vročine

Na večeri tihinskih folklornih skupin so Grki zaplesali tudi njihov erični ples sirtaki (Kejp: Silva Eöry)

Na etno večeri je kak presenečneje spejvo tudi Vlado Kreslin (Kejp: KUD Beltinci)

Začnilo se je v četrtek, 21. julijuša, z otvoritvijo fotografske razstave in zgotauvilo v nedelo, 24. julijuša, s »svetkom slovenske folklore«, srečanjem odraslih folklornih skupin.

Na otvoritvi razstave z naslo-

pravla, ka je »kultura pri nas doma in tü živemo za folklorni festival, vej pa pri organizaciji pomaga cela občina, z vsemi društvi in krajevnimi skupnostmi.« Böltinski župan *Marko Virag* pa je raztolmačo,

Grčije in American Folk Ensemble, Orem, iz Utaha v Združenih državah Amerike. Sobotni zadvečarek je biu že po tradiciji v znamenji prikaza ljudskih običajov, obrti in tudi kulinarike. Tau so predstavljale vse krajevne

fejst teko švic s čela, vseeno je na festivali vse do konca bilau veselo. Po svečani povorki nastopajočih je biu v nedelo zadevčarka na redi glavni tau svetka slovenske folklore. Paul leg domanjih plesalcev (KUD

V Böltincaj majo nauvi oder, steri ma tudi strejo (Kejp: KUD Beltinci)

Na glavnom tali svetka slovenske folklore je zaplesalo osem folklornih skupin (Kejp: KUD Beltinci)

vom Tudi to je festival, na steroj je notpokazanih 80 kejpov, stero je zadnji 25 lejt v svoj fotografski objektivi zgrabo *Janez Eržen*, je spregučala tudi ministrica za kulturo *Asta Vrečko*. Ministrica je pravla, ka té festival ne združuje samo tradicije in kulture domanje krajine, liki na njem že leta in leta sodelüvlejo tudi skupine iz tihinskoga. »Nega dosta prireditev, stero bi v Sloveniji mele tak veliko tradicijo kak té vaš festival, steroga pripravlate že od leta 1969,« je

ka jezik in kultura najbolje »determinirata narod, jezik in kultura pa sta tudi tistiva, steriva delata Prekmurce Prekmurce, mednarodni folklorni festival pa dela Böltinčane Böltinčane.« Župan je ške cujdau, ka vüpa, ka de svekla tudi folklorna prihodnost, tako ka do folklorni festival v Böltincaj pripravljali tudi za 50 lejt. Drügi festivalski den je biu v znamenji tihinske folklore. Na nauvom odri, steri ma po nauvom tudi strejo, so se v parki pri

skupnosti občine Böltinci. Večer pa je biu v znamenji ljudske muzike. V okviru oddaje Slovenska zemlja v pesmi in besedi, stero je prenašo Radio Slovenija, so se na etnovečeri notpokazali: Zvezdana Novaković ZveN, solo in vküper s komorno zasedbo Grlenice, Duo Božič in Barbarič, Gugutke, Ljudski pevci iz Luč, Beročka in Marko banda. Večer, v sterom so se prepletala izročila preminaučih glasbenih praks, sodobnoga ustvarjanja in zanimivih besedilnih zgodb

Beltinci), steri so pod imenom Doužnjek zaplesali prekmurske plese, so se predstavile ške folklorne skupine: ŽKUD Tine Rožanc, veteran (Plesi iz Roža), COF (Primorski plesi), Podgorci (Ples na grozdju, štajerski plesi), Sava (Ples po Rozajansko, rezijanski plesi), Dragatuš (Lepa Anka, belokranjski plesi), Mladinska FS Mengeš (Obe metvi v korak, gorenjski plesi) in ŽKUD Tine Rožanc (Ples v stari bučki, dolenski plesi).

Silva Eöry

... DO MADŽARSKE

Precej ljudi zgroženih zaradi premierjevega govora

Govor Viktorja Orbána v večinoma z Madžari naseljenem predelu Romunije (Transilvanija) je dvignil veliko prahu tako med določenimi manjšinami (etničnimi in verskimi) kot tudi med politiki. V kraju Tusnádfürdő (Baile Tusnad) je med drugim rekel, da se Evropejci lahko mešajo med seboj, a da bi mešanje z Neevropejci ustvarilo »svet mešanih ras«. »Pripravljeni smo se mešati drug z drugim, a ne želimo postati ljudstva mešanih ras«. Orbánov govor je obsodila največja madžarska judovska organizacija (MAZSIHISZ), Mednarodni odbor preživelih holokavst v Auschwitzu pa ga je označil za »neumen in nevaren«. Nanj so se ostro odzvale tudi nekatere romske organizacije, češ da bo izjava spet ogrela protiromsko razpoloženje v državi. Svetovalka premierja Viktorja Orbána in članica njegovega ožjega kroga, sociologinja Zsuzsa Hegedüs, je odstopila, v odstopnem pismu, ki ga je naslovila na Orbána, je njegov govor opisala kot »povsem nacistično besedilo«. Orbán je v odzivu na odstop svetovalke branil svojo izjavo in Zsuzsi Hegedüs sporočil: »Bolje kot kdorkoli na Madžarskem veš, da ima moja vlada politiko nične tolerance do antisemitizma in rasizma.«

Počasi ne bo učiteljev na šolah

Sindikata pedagoških delavcev je prepričan, da brez 45-odstotnega povišanja plač kmalu ne bo učiteljev, ki bi poučevali na šolah. O tem je govoril v neki jutranji radijski oddaji podpredsednik sindikata, ki pravi, da je vse manj študentov na pedagoških smereh. Letos so jih sprejeli kakih 6500, niti toliko ne, kot koliko se bo čez pet let – ko bodo ti študentje diplomirali in iskali zaposlitev – upokojilo. Čez pet let bo šlo v pokoj 7900 učiteljev. »Primanjkljaj« je 1400 in pri tem sindikat sploh ni računal s tem, da kakih 30 odstotkov študentov ne konča svojega študija. Veliko je tudi takih učiteljev začetnikov, ki čez leto ali dve zapustijo šole, saj je dohodek zelo nizek. Davčna reforma je prizadela tudi učitelje, tiste, ki so si zaradi nizkih plač iskali dodatno zaposlitev in se pri tej posluževali ugodne pavšalne davčne stopnje. Sindikat meni, da bi se situacija izboljšala, če bi učitelji začetniki zaslužili vsaj toliko kot v vojski oficirji začeniki, zato predlaga, da se plače dvignejo za najmanj 45 odstotkov

NEJ GVANT, GRÜNT

Z Jožinom Dončecom iz Števanovec sem se že pogučavo za novine, že te sem se tak odlau-

pa leta 1926 sta domau prišle. Oča, on se je leta 1911 v Meriki v Brooksvilli naraudo.«

Joži Dončec dosta stari kejpov majo

čo, ka gnauk ga še poiščem, zato ka je dosta stari kejpov emo še v albumi. Prejšnji keden, gda sem se stavo pri nji, itak sva nej od tauga pripovedjala, proto taumi, ka sva s tejm začnila pogučavanje. Človek, gda se pred njegovim ramom stavi, ranč bi nej mislo, kakšni püngrad ma tam napravleno. Od rauž do sadja, do grauzdja vse, ka si človek želej. Depa ma napravleno tašo mesto tö, ka je za dušo, gde si človek leko počiné, gde leko zmišlava pa uživa v lejpoj pokrajini.

- Joži, kak sem gledlo, dosta meriški kejpov maš v albumi. Če dobro vejm, tvoj oča se je tam naraudo, nej?

- Oča so meli brata ali sestro? »Trdje so bili, Djanoš, Mariš pa oča, oča je s starišami nazaj domau prejšo zato, ka on je od brata pa od sestre dolatjöpjo grünt, ka so erbali od starišov.«

- Prvin je grünt vrejdnost emo, gnesden že tak nej.

»Zdaj že znauva začne vrejdnost meti, nej zaman so mena Küzmin Marec vsigdar prajli, mlajši nej gvant tjöjpti, zato ka gvant do za vami lüčali, gröjnt tjöjpte, tejsi de vsigdar vrejdnost emo.«

- Joži, kak v nogometi tak dober igralec si bejo v šahi tö, sto te je navčo, sto je bejo tvoj trener?

»Ništje nej, bola bi tau pravo,

za zidara v tašoj šauli, gde se je dvejdzero mlajšov včilo. Vejš, ka tam je zato ovak bilau kak doma, dostavse si se leko navčo, kak dobro tak lagvo tö. Depa tau gvüšno, gda sem odtistec nazaj domau prejšo, dosta več vse sem znau od življenja pa vse kaj drügoga kak moji vrstniki, steri so doma

Kejp iz Merike, na pravoj strani oče, steri se je v Brooksvilli naraudo

ostali.«

- Kak pred ramom tak kaulak rama puno drejvdja pa rauž maš posajeno, tau je nej malo delo, tau vse vredi meti.

»Še dobro, ka sem v penziji, ovak bi na tau čas tak nej emo. Name znautra v rami rejdko najde, vsigdar vanej v ogradci delam, zato ka name tau veseli. Ranč tak me veseli tau tö, gda ribe lovim. Zdaj sem spodkar v ogradci edno mlako vöskopo, gde ribe mam,

- Tau velko srečo maš, ka paulak pri mlaki je vretina, etak se ti nej trbej bojati, ka ti mlaka vöposene.

»Doma pri tau mlaki nega vretine, tisto vodau, ka dola s te velke streje teče, mam nutra v mlako püščeno. Dosta dela je še kaulak mlake, depa lo-pau pomalek vse baude, vse

se napravi, ka sem si v glavej vözmislo.«

- Dosta vse maš vözmišleno? »Dosta, depa tau teba vse vö ne ovadim.«

- Vido sem spodkar hrastje posajeno, edna mala gauštja baude, če zraste, tau si za drva posado?

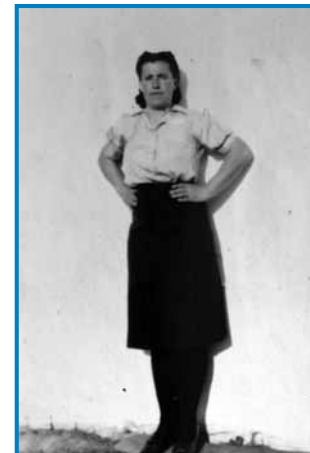
»Nej, tau je tašo mesto, gde do grbanji rasli, zato sem ta hrastje posado.«

- Zdaj me za norca maš, kak vejš, ka do tam grbanji rasli?

tak lejpo zrejli pa nabiti tak kak če bi grozd bejo?

»Nika tašo nej, ka bi drügi nej vedli, bola bi tau pravo, če kaj posadiš, te s tistim se spravlati trbej vsikši den, ranč tak kak gda kakšno živino maš.«

- Maš edno lejpo mesto vönapravleno na srejdi ogradca, na srejdi brga, gde kaulak-

Materna družina je tö iz Merke (Bethlehem) prišla domau

vrat se vse lepau vidi, dostakrat si vösedeš ta počivat?

»Dostakrat pa nej samo počivat, lejpo pokrajino, djelene, srne pa ftiče gledat pa malo zmišlavat. Rad sem tam, dobro je tam sejdti, zato ka tam je mir, nega televizije, računalnika, tak je kak če bi stau lejt nazajodišli v časi.«

- Odiš v Varaš?

»Vsikši keden se pelam, če se srečam s kakšnimi spoznanci, te malo parklajamo, povejmo

Paradajsi visijo pa zrejljo kak grauzdje

Joži ma trno rad svoj »ranč«

Mlaka pri rami

»Nej samo oča, mataré družina je tü vanej bejla, edna v Bethlehemu, drüga pa v Brooksvilli. Obadvej družine sta pred prvov svetovnov bojnov odišle

ka v tašom mesti sem goraraso, gde sem se tau vse leko navčo. Gda sem leta 1976 vözopodo osnovno šaulo, te sem se v Budimpešti tadale včijo

nej za loviti, bola se veselim, gda je gledam pa polagam. Zvün te mlake še mam edno, tam, kak je prvin žganjarna bejla, tista je tü puna rib.«

»Dosta sem odo po guščaj gobe brat, zato vejm, gde rastejo grbanji. Tau je tašo mesto, če zrastejo hrastje.«

- Ka delaš s paradajsom, ka

malo kaj od politike pa telko mena ranč dojde pa te potejm se pelam nazaj domau na moji »ranč«.

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Nazadnje smo se skrak reke Krke v varaši Žužemberk v Suhi krajini stavili. Od tam več nega daleč do mesta, na sterom Krka na den privre. S tejm smo že vcejlak srkak ene druge krajine prišli, Bela krajina se zove. Če Dolenjska pa Suha krajina reko Krko mata, Bela krajina to svojo reko ma, Kolpa njoj pravijo. Vse tri krajine pa zvekšoga skur gnako zgodovino majo. Najbole so vse tri za časa bojn s Törki na velke trpele. Zavolo vsega toga so se že kaulak leta 1460 skrak vcejlak nauwe krajine organizirale, stere aj bi skrb mele, pa bi Habsbursko monarhijo obranile.

Vojna krajina

Te krajine so najprva »same od sebe« gratale. Na, tak bi bole po domanje prajli, lidge s svojimi gospaudami so se prauti Törkom organizirali. Kuman, gda so Osmani oprvin nut v Beč škeli vdariti, se je tau spreobrnilo. Ja, cesarove lače so se trausiti začnile. Od 1556. leta tadale je skrb za vse vojne krajine Beč prejkvzeu. Kak cesarski traun skrb za vojne krajine začne meti, se dosta toga spremeni. Beč skrb za finasejranje krajinj prejkvzeme. Depa neje Beč globko v svojo žepko segno. Krajine Kranjska, Štejerska pa Koroška so mogle porcije poberati, prauti törške porcije so se zvale. S tejm porcijami so sodačijo, ka je skrb za granico mejla, plačüvali. Te porcije pa so nej vsigdar gnake bile. Bole so Törki besneli, bole so škeli Beč za sebe dobiti, vekše porcije so bile. Zmejs so za 500 procentov gorskaučile. Od toga smo že nej samo gnauk pisali, ka so zatoga volo to pavri svoje velke punte (paraszt-felkelés) meli. Pa od taborov kaulak cerkvi pa varašov, v stere so lidgé nut odišli, ka se od Osmanov obranijo. Ovak pa so vojne krajine kak ene male države, kak eni mali rosagi funkcionejrale. Vsiška je svojga prejnjojga glavaša mejla, svoje žandare, birauve pa financare mejla. Ja, najbol naprej valaun pa so sodacke bili, vojaki, zatoga volo se kra-

Ivan Lenkovič Pobreški se je v Liki (gnešnja Hrvaška) naraudo. Ne vej se, steroza leta aj bi tau bilau.

Njegvo prvo veliko bitje je leta 1529 bilau, gda so Törki oprvin do stejn Beča prišli. Iz vcejlak prausnoga sodaka je do generala prišo. Ranč un je na velke vojno krajino na nauvo organizejro. Kak Uskok je v gnešnjoj Bejloj krajini živo. V krajini, v steroj smo se v našom pisanji nazadnje stavili. Mrau je 1569. leta v Metliki, v franciškanskoj cerkvi v Novom mestu je pokopani

jine vojne zovejo. V tej krajinaj pa zvün nji je do enga vcejlak nauvga fenomena (jelenség)

Uskoki so zvekšoga pravoslavni kristjange bili. Od toga nam pravoslavna cerkev sv. Petra in Pavla v vesi Miliči eške gnesden pripovejda

prišlo. Od vojakov pripovedamo, steri so iz drugi krajinj prejk odskočili.

Na toj karti leko vidimo, ka so se štiri vojne krajine napravile. Tista najmanjša »fleka« - vojna krajina - je bila znautra gnešnje Slovenije

Uskoki

So vojaki-pavri bili. Eni so vcejlak prausni ostanoli, nesterni pa se vcejlak vsiko zdignoli. Eden od nji je Ivan Lenkovič biu.

V našom vandranji po slovenski krajinaj vsigdar kakšno ménje tumačimo. Gvüšno, ka tau od Uskokov to moramo napraviti. U(skok) že nam skur vse povej: tisti, steri je skočo, prejk granice odskočo. Drugo ménje za nji je prebeg to. Tau ménje nam od tistoga človeka pripovejda, steri je prejk bežjo, steri je prebegno. Tak se to

čüje: prebeg-prebeg(no). Kak smo prajli, Uskoki so polonje sodacke, polonje pavri bili. Nji

Zdaj se iz tisti časov v gnešnji čas selimo pa se spredimo po tej vesnicaj.

Bela krajina pa njeni Uskoki

Mirne vaule leko povejmo, ka Uskoki so Beli krajini to svojo dūšo dali. Največ je za njimi v tistoj »fleki« pa kaulak nje ostanolo. Tam so vesnice, vsikše njivo ménje se vcejlak po srbski čüje: Bojanci, Marindol, Miliči, Paunoviči, Žuniči ... Vsiško ménje v sebi svojo pripovejst ma. Eden Bojan s svojo držino je »uskočo« pa se je ves Bojanci narodila, eden Marin se je v dauli naselo, Marindol je grato, držina Milič je prišla, ves Miliči tak grata, iz držine Paunovič ves Paunoviči, iz držine Žunič pa Žuniči. Zvekšoga so v te vesi lidge iz Srbije »uskočili«.

Kak povejdano, Uskoki so v

V vesi Žuniči Šokčev dvor stodji. Tak indašnja uskoška domanja arhitektura vögleda. Gnes je v njem muzej, dosta nam od tisti časov pripovejda. Ime toga dvaura nam neka nauvoga leko povej. Menje po lidaj Šokci pride. Šokci so Hrvatke, steri že od inda v Srbiji živejo. Zaprav, eške gnesden dilema gé, če so rejsan Hrvatke ali pa samo njivo staro rejč gučijo. Tak staro, kak je pri Slovencaj porabska rejč indašnja ostanola. Nej samo tau, njivi guč pa njiva rejč se zmejs skur tak čüjeta, kak se tau v Porabji zmejs leko to čüje. Šokčev dvor so gvüšno ka ranč Šokci gorpostavili pa v njem živeli

ti Törkom, gda je tau trbelo. Vedli pa so prejk granice na törški kraj vdariti, tam nevol napraviti, si kaj na silo vzeti pa brž nazaj na svoj dvaur na konjaj prigezditi. Uskokom nikšni porcij nej trbelo plačüvati. Uni so s svojim delom tau napravili. Uskoki so zvekšoga Srbi bili. Od toga nam vesi v Beloj krajini pripovedajo.

vojni kajinaj obranili, ka Törki so nej v slovenske pa austrijske krajine do kraja nutvdarili. Leko povejmo tau to, ka usoda Evrope se je v tej krajinaj rešavala. Tradicija Uskokov gnes v vörvanji, folklori, popejvanji, kulinariki pa rejči eške živé.

Miki Roš

SKRIVNOSTI IN BOGASTVO SIMONOVEGA ZALIVA

Skorajda ne dvomim, da bo marsikoga v tem poletju iz Porabja vzel v svoj objem primorski svet oziroma slovenska obala. Tako kot sleherna pokrajina v naši deželi ima tudi življenje ob našem morju veliko zabavnih in znamenitih točk, ki si jih je vredno ogledati.

Arheologi pri delu

V tokratnem članku izpostavljam mesto Izola, ki štiti svoj zaliv z brezmejno modrino, dišeča obala pa podarja zavetje popotnikom, ki iščejo zavetje. A na dnu zaliva, v smaragdu dihajo še preživela skrivljena drevesa borovcev, katerih vonj, skupaj z rožmarinom ustvarja tisto atmosfero, po kateri tako hrepenimo, zmeraj ko prispemo v obmorske kraje. Morska mesta si je mogoče zapomniti še zlasti zaradi vonja ob zlivanju morja in zemlje; spričo močnega duha po morski travi se začuti globina in teža morja. Ena od posebnih radosti teh mest je prav seznanjanje z njihovo zgodovino in geografijo. Vsako, predvsem starejše obalno mesto ima spekter tovrstnih predstav. Stojnice na ulicah so tek zbujajoča razstava vonjav: morska bitja, ki dišijo po morski travi, zelenjava z vonjem po svojevrstni zemlji in sadje, ki sladko diši po soncu in vlažnem poletnem zraku. Majhno mesto Izola se je rodilo na zelo ugodnem položaju na severu Jadranskega morja, pred nevšečnimi vplivi z odprtega morja. Že Rimljani so znali zelo dobro, premišljeno in strateško izbirati lokacije, kje graditi svoja mesta.

Po čem je Izola tako specifično, obalno mesto? Nedvomno po svoji daljnosežni zgodovini, ki ji je pri tem še posebej

Ostanek rimske vile

pripomogla prav arheologija. O tem bogastvu lahko obiskovalec Izole veliko izve prav v sijajnih arheoloških dosežih v Simonovem zalivu. Med Izolčani sicer vlada prepričanje, da so temu naselju Rimljani pravili Alun ali Haliaetum, šele od srednjega veka pa je zaradi istoimenske cerkvice dobilo ime po sv. Simonu. Pravo ime tega območja sicer ni znano, saj o njem ni ohranjenih pisnih virov. Leta 2014 je bil v Simonovem

zalivu izbran projekt »AS – Arheologija za vse«, pri katerem je šlo za oživiljanje arheološkega parka v tem zalivu. Cilj področja »Kulturna dediščina« je namreč ohranjanje, obnova oziroma restavriranje kulturnih spomenikov, dostopnih javnosti, ki prispevajo k lokalnemu in regionalnemu razvoju, k obogatitvi turistične ponudbe ter prepoznavnosti lokalnega oziroma regionalnega okolja. Namen projekta je bil tudi večja ozaveščenost in vedenje o pomenu ohranjanja naše dediščine, o njenih razvojnih možnostih in o posebnostih njenega vzdrževanja ter obnavljanja. Vsekakor je zelo zanimiv zgodovinski del tega območja, ki svojo pestrost pričinja takoj po ustanovitvi rimske kolonije Akvileje leta 181 pr. Kr., ko je velik del Istre prešel pod rimsko oblast. Proces romanizacije se kaže predvsem v intenzivnem poseljevanju priobalnega pasu in zaledja. Med take naselbinske sklope spada tudi rimska obmorska vila s pristaniščem v Simonovem zalivu, ki se kot arheološko najdišče ome-

nja že v 16. stoletju. Prva arheološka izkopavanja so na tem mestu potekala že leta 1922 in ob tem so prvič izmerili tudi ostanke pristanišča, katerega obseg znaša 7000 m². Pristan z dvema pomoloma, ki varujeta varen pristan, velja za tipično rimski, saj je omogočal pristanek plovil tudi ob močnejših vetrovih. Ob izkopavanjih so raziskovalci na več mestih našli tudi na ostanke antičnega vodovoda. Ob vsem najdenem pa so tukaj še kompleksi vil, ki jih sestavljajo reprezentančni bivalni in gospodarski prostori. Te rezidence niso bile zgolj stanovanjske hiše, ampak pomembni gospodarski objekti, v sklopu katerih so prebivalci gojili ribe, školjke ter pridelovali oljke, olje, vino in še kaj.

Na podlagi več kot 100-letnih arheoloških raziskav, predvsem v zadnjem obdobju, so leta 1999 najdišče v Simonovem zalivu razglasili za kulturni spomenik državnega pomena zaradi arheoloških, zgodovinskih, umetnostnozgodovinskih, naselbinskih, krajinskih in drugih izjemnih lastnosti. Arheološke najdbe so bile odkrite na površini štiri hektarjev, saj so razkrile ostanke obmorske rezidencijalne rimske vile (villae maritimae) z gospodarskim poslopjem in že omenjenega pristanišča, ki skupaj predstavljata eno največjih posestev v tem delu Istre. Manjše najdbe s tega območja, kot so amfore, drugo posodje, jedilni pribor in orodje, hranita Pokrajinski muzej Koper in piranski Pomorski muzej. Največja posebnost izmed vseh artefaktov pa so gotovo v rimski vili najdeni mozaiki. Tlakovani so s črno-belimi »tesserami« (kamenčki) neprecenljive vrednosti. Arheologi so odkopali pol metra ali še več debelo plast prsti in s tal pobrali približno 83 m² črno-belega mozaika, ki je značilen za obdobje med 1. st. pred Kr. in 1. st. n. št. Sestavljen je iz kamenčkov, v povprečju celo manjših kot 1 cm², ki so jih arheologi s kleščami lomili iz večjih belih in črnih kamnov. Na vsakem kvadratnem metru površine jih je bilo v povprečju skoraj 10.000. V sprejemnici vile je bil mozaik sestavljen iz vsaj 830.000 koščkov. Vzorec mozaikov upodablja shemo štirikotnikov, obrobjenih z mrežo iz rombov in kvadratov, štirikotniki so okrašeni z belimi štirikraki zvezdami ter

tem oblikuje naš občutek za lepoto. In na takšna naključja, na katera naletimo v naravi, naletimo tudi v starih mestih. Mesto kot organizem združuje človeške uspehe in dejanja, ti pa združujejo ljudi same. In ponovno se najdemo med podobami, morskim vonjem, barvami, arheološkimi artefakti in ljudmi. Simonov zaliv je edinstvena priložnost za takšno dragoceno izkušnjo!

s konkavnimi robovi. Figuralike v tem primeru ni mogoče zaznati.

Omenjene impozantne najdbe iz preteklega obdobja so prispevale k temu, da so v Simonovem zalivu odprli Arheološki park in s tem omogočili vstop obiskovalcem iz šol, napovedanim skupinam ter posameznikom. Na arheološkem najdišču so namreč na ogled rimski mozaiki in ostanki bi-

Del mozaika

valnih prostorov rimske obmorske vile, poleg pa je za ogled vzpostavljen še interpretacijski center. Pomemben del bogate rimske dediščine je tudi pristanišče, ki je še danes vidno pod gladino. Za ljubitelje potapljanja je pripravljen izbran program podvodnih ogledov. Gre za podvodno arheološko pot, ki pripoveduje svojo zgodbo na ostankih rimskega pristanišča. Ob tem omenjam še dogodek, ki je v mesecu juniju razveselil turiste in domačine, z naslovom »Pridi, zapleši z menoj«. To je bil čudovit dogodek, zaznamovan v tem »brezčasnem« obmorskem prostoru. Arheološki park Simonov zaliv bo v mesecu septembru odprt od petka do nedelje, od 16:00 do 19:00 ure in zato ste tisti, ki boste morda v Izoli, vabljeni, da si ogledate to obmorsko dragocenost in spoznate njeno zanimivo zgodovino.

Ob takšni zgodovinski izkušnji izolskega mesta po nekem srečnem naključju pride do prepletanja med naravo in umetnostjo, ki samodejno vpliva na naše estetske potrebe in ob

Pridi, zapleši z menoj

tem oblikuje naš občutek za lepoto. In na takšna naključja, na katera naletimo v naravi, naletimo tudi v starih mestih. Mesto kot organizem združuje človeške uspehe in dejanja, ti pa združujejo ljudi same. In ponovno se najdemo med podobami, morskim vonjem, barvami, arheološkimi artefakti in ljudmi. Simonov zaliv je edinstvena priložnost za takšno dragoceno izkušnjo!

Mojca Polona Vaupotič

Zveza Slovencev na Madžarskem vas vladno vabi na **odprtje razstave digitalnih kolažev**

Zbiralec podob

avtor: BRUT CARNIOLLUS

v četrtek, **25. avgusta 2022 ob 18. uri**

v Slovenskem kulturnem in informativnem centru v **Monoštru**.

Na otvoritvi bo zaigrala skupina **Marko banda**.

Razstava bo na ogled do preklica, najmanj pa **do 25. septembra 2022**

A Magyarországi Szlovének Szövetsége szeretettel meghívja Önt BRUT CARNIOLLUS

Képgyűjtő

című digitális fotókollázs

kiállításának megnyitójára, amelyre **2022. augusztus 25-én, csütörtökön 18. órai** kezdettel kerül sor a **Szlovén Kulturális és Információs Központban**.

A megnyitón közreműködik a **Marko banda** népzenei együttes.

A kiállítás 2022. szeptember 25-ig tekinthető meg.

Slovenec sem! Szlovén vagyok!

Leta 2022 de na Vojrakem lüstro vkuppaali. **Ne pozabi!**

Ne felejtse el! 2022-ben Magyarországon népszavazás lesz!

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobot; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

Porabske litere

Zveza Slovencev na Madžarskem ter Slavistično društvo
Prekmurja, Prlekije in Porabja
razpisujeta nagradni literarni natečaj
za pripadnike slovenske narodne skupnosti na
Madžarskem

Porabske litere 2022.

Literarni natečaj je namenjen trem kategorijam prijaviteljev:

- I. kategorija: učenci osnovnih šol,
- II. kategorija: srednješolci in študentje,
- III. kategorija: odrasli.

Vabimo vse zainteresirane, da se udeležijo natečaja in pošljejo pesmi, prozna ali dramska besedila. Prispevki so tematsko neomejeni, prijavitelji so pri izbiri teme svobodni.

Za pesemska besedila velja, da prijavitelji pošljejo najmanj pet pesmi. Pri proznih besedilih bo žirija poleg klasičnih žanrov (črtica, kratka proza, novela, povest, roman) upoštevala tudi potopisno, reportažno in spominsko prozo, pri dramskih besedilih pa vse žanre.

Prispevki so lahko napisani v knjižni slovenščini ali v »domanjoj rejči« – porabščini.

O dobitnikih nagrad v vsaki kategoriji bo odločala tričlanska žirija, ki jo sestavljajo po dva predstavnika Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja ter predstavnik Zveze Slovencev na Madžarskem. Odločitev žirije je dokončna.

Nagrade znašajo:

- I. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- II. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- III. kategorija: prva nagrada 500 €, druga nagrada 300 €, tretja nagrada 200 €.

V prvi kategoriji prejmejo nagrado v višini 200 € tudi mentorji nagrajenih učencev.

Prijavitelji naj svoje prispevke pošljejo v treh natisnjenih izvodih ali v elektronski obliki najpozneje do 30. septembra 2022 na naslov: Zveza Slovencev na Madžarskem, Gardonyijeva ulica 1, 9970 Monošter/Szentgotthárd oz. andreakovacs967gmail.com, nikoletta.vajda@gmail.com s pripisom »Literarni natečaj Porabske litere«. Prispevki naj bodo opremljeni z imenom in priimkom ter naslovom prijavitelja. Prispevki osnovnošolcev naj vsebujejo še podatke o mentorju/ici. Tipkopisov ne vračamo, ampak bodo shranjeni v arhivu Zveze Slovencev na Madžarskem. Prijavitelji dovoljujejo objavo svojih prispevkov v časopisu Porabje in v Porabskem koledarju.

Slavnostna razglasitev rezultatov natečaja in podelitev nagrad bo v mesecu decembru 2022 v Slovenskem domu v Monoštru.